

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 31. De natura & conditionibus census,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

suffico debita pro ipsius opera, industria, & expensis: ac etiam pro iusto asecurationis pretio. Si enim secus accidat, violatur illa generalis regula iuris. Secundum naturam est, commoda cuiusque rei cum sequi, quem sequentur incommoda. Quae regula est 10. ff. De regulis iuris. Violatur etiam illa specialis passim recepta ab authoribus in hac materia. Quod quantumcunque alia, atque alia pacta adiciantur in societate, tam lucrum, quam damnum debeat esse commune, atque portiones lucri, ac damni debeant spe dato periculo, ceterisque circumstantiis ita distribui, iuxta quantitatem rerum contributarum; ut is qui ceteris paribus plus contribuit, maiorem portionem recipiat, aequalem vero, qui aequaliter contribuit, cum sit consentaneum partes lucri proportionallyter responderi partibus in societatem collatis: graua minibus omnibus interea componatis. Quod quidem curandum est, quia societas alioqui erit, aut viciosa, aut factem iniusta: atque adeo laqueus de quo Apostolus in priori ad Timoth. cap. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli.

- 420 De contractu, ut pereunte re censui supposita, maneat persona venditoris obligata ad solutionem pensum annuum.
- 421 De censu constituto super domum, aut molendinum quod corrui.
- 422 De censu constituto super rem iam satis oneratam.
- 423 De censu constituto auctoritate iudicis condemnantis.
- 424 Explicatio dubij, an census regimi possit ex parte.

Q V A E S T I O I.

Quid sit census.

VARIIS modis censum dici videre est apud Couar. initio citati cap. 7. libri 3. variar. resolut. & apud Lud. Molinam in citata disput. 381. hic autem sumitur prout est contractus; cuius natura consistit in eo quod fitus exigendi pensionem de alterius re vtili emptione acquisitum. Intelligitur autem iuris nomine facultatem seu potestatem faciendi aliquid secundum iustitiam, seu titulo iusto: qualis in censu est exemptione; non quidem pensionis, ut quis existimauerit; sed iuris eam exigendi.

410.

Nomine pensionis vero, intellige vtilitatem pecuniariam aut fructuariam, quae emptione, & venditione praediti iuris acquiritur in re frugifera; cuius dominus immediatum ius habet in fructibus eius, & mediatum in pecunia quae ex iisdem fructibus distractis colligi potest; ideoque in se suscipere potest onus soluendi pensionem, sicut fructuariam, ita & pecuniariam illius vice.

Nomine demum rei vtilis alterius, intellige rem ex qua venditor census potest reuera, legitimeque vtilitatem percipere, siue ipsa sit res immobilis: vt fundus, domus, flumen, sylua, portus, fodina metallica, annui redditus, & alia similis ex qua emolumentum percipitur: siue etiam mobilis, vt grex ouium, armentum bouum, &c. dummodo eo ipso res statum lucrosam habeat, quemad. Medina notat in Cod. De acquisitis per vsuram quest. 11. Et confirmatori quia ius percipiendi vtilitatem ex re quae nullam potest re ipsa gignere, fictitium est. Census vero censetur huius generis esse, quando non constituitur in re fructifera. Quare fictitius, meraque vsura palliata esse, existimari debet. Quod idem pariter dicendum est de censu fundato in re non praestante domino suo tantam vtilitatem, quanta est pensio soluenda: quandoquidem vt se habet totum ad totum, sic se habet pars ad partem: nec potest quisquam vendere, a se pendere vtilitatem, quam non potest percipere.

Atque facile potest ex his distingui contractus censuales a mutuo, locatione & emphyteusi, cum quibus habet similitudinem. Cum enim per mutuum transferatur dominium cum obligatione tantumdem restituendi; per censualem contractum transfertur tantum ius exigendi, & percipiendi pensionem, sine necessaria obligatione restituendi capitale, si pensio ipsa soluatur. Itaque cum in locatione, & emphyteusi pensio accipitur ex re propria, in censu accipitur ex re alterius. Aduerte autem obiter, a Doctoribus in hac materia frequenter accipi nomen census, vt pro iure exigendi pensionem, sic & pro ipsa pensione. Itaque eum qui pensionem soluit, censuariu, & eum qui soluitur, censualista dici a nonnullis: quos imitari non pudebit.

Q V A E S T I O II.

Quas condiciones census requiratur vt sit licitus.

DE iure naturali quatuor condiciones in emptionibus censuum seruari debent. Prima, vt census fundetur in re frugifera: hoc enim in praeced. quest. satis aperta ratione probatum est. Secunda, vt ematur iusto pretio: hoc enim ex D. Thoma 2. 2. q. 77. art. 1. necessarium est ad omnem emptionis & venditionis contractum. Tertia, vt si res censualis aut in totum, aut in parte pereat, aut sterilis fiat absque culpa & malitia censuarij, cesset census pro rata; cessante scilicet vtilitate ad quam percipiendam dicebatur esse ius: atque adeo sublato fundamento, quo id ipsum ius nitebatur. Confirmatur, quia sic natura comparati est (nisi periculo contractu aliud iuste caueatur) vt res ita domino suo pereat, quod ipsa pe-

411.

nitus

TRACTATUS V.

De censibus & Cambiis.

In tractatus praecedentibus proxime subiungitur; quia census & cambium ratione aliquam habent venditionis & emptionis. De censibus autem agunt Theologi scolastici in 4. distinct. 15. potissimum Gabriel quest. 12. Sumularij in verbo census, & in verbo vsura. Conradus de contractibus quest. 73. ad 87. Medina in Cod. De acquisitis per vsuram quest. 11. & deinceps. Sotus lib. 6. De iustitia & iure quest. 5. Nau. in comment. De vsuris a notabili 22. vsq; ad finem, & in Enchir. cap. 17. num. 232. & quatuor sequentibus. Couar. in lib. 3. variar. resolut. ad cap. 7. ad 11. Angelus in 2. parte florij Theol. quest. De censibus. Gregor. a Valeria 2. 2. disput. 5. quest. 22. Lud. Molina de iust. & iure tract. 2. a disput. 381. ad 395. Leon. Lessius lib. 2. De iust. & iure ca. 22. Ferdinandus Rebellus de obligat. iustitiae par. 2. lib. 10. De cambiis vero agunt Theologi loco citato. Sumularij in verbo Cambium aut Campfor. ad hucque Angelus in verbo vsura 1. a n. 51. Tab. vsura 15. Sylu. vsura 4. Rosel. vsura 6. Caiet. in tomo 2. opusc. tract. 7. Med. in Cod. De acquisitis per vsuram, a quest. 5. ad 10. Conrad. De contractibus quest. 99. Sotus lib. 6. De iust. & iure quest. 8. & sequentibus. Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 283. vsq; ad finem; Couar. in collatione veterum numismatum cap. 7. Angles loco cit. quest. De cambiis. Gregor. a Valent. in sequen. quest. 23. Molina a sequenti quest. 396. ad 410. Lessius in sequenti cap. 23. & Rebellus in sequen. lib. 11. Ad aliquot autem quaestiones reuocabimus ea quae videntur hic tradenda.

CAPVT XXXI.

De natura & conditionibus census.

SUMMARIVM

- 410 In quo consistat natura census.
- 411 Quatuor condiciones iure nature seruanda in emptione censuum.
- 412 Collecta ex Extrauagantibus Martini V. Cal. x. 1111.
- 413 A Pio V. in bulla relata a Nauarrio plures assignata.
- 414 Quarum obseruatio non sit necessaria vbi eadem bulla nec recepta vsu, nec publicata.
- 415 Census vsu frequens licitus, in quo aliquot eiusmodi condiciones non seruantur.
- 416. Census vrinque redimibilis licitus quidem est in speculatione, sed in praxi vitandus tanquam periculosus.
- 417 Quatenus liceat venditorum census cogere, vt prater rem ipsi censui subiectam, alia sua bona in pignus obliget, vel fideiussores det.
- 418 Quatenus licitum sit pactum, vt post quadriennium mutetur res subiecta censui.
- 419 De contractu quo dominus famulo non valens soluere nota-

INAL
LIXIS
P
V

nitus extincta, is qui dominium habuit directum, perdat illud: item quæ estante ipsius utilitate, similiter dominium ipsum utile perdat is, qui habuit illud, prout in re censui subiecta censetur habuisse is, qui censum emit.

Accedit auctoritas (quam aduersus Couar. vrget Molina *disput. 383. vers. Him. constat*) Extrauagantium post memorandarum, tum Martini V. & Calixti III. in quibus dicitur pereuntibus possessionibus, in quibus census erat constitutus, nullam competere actionem emptoribus census, ad recuperationem pecunie: tum etiam Pij V. ubi is aperte statuit pereunte re super quam census collocatur, aut infructuosa reddita, censum quoque ipsum perire. Accedit quoque ratio à pari, quia sicut seruitus, ita & census in re in qua constituitur, hæret tanquam in fundamento: quo sublato necesse est corruiere illud quod in eo fundatur, iuxta Cap. Cum Paulus *qu. l. Idem aduersus Sotum bene tueretur Nauarrus in Comment. de vsuris n. 74.*

Neque obstat, quod in usu sit, vt exigatur census, quantumcumque res ei subiecta fructum non reddat in aliquo anno, quia tunc res non desinit omnino utilis esse: sed si cessat ferre fructus vno anno, feret alio. Adde quod in emptione census non emanant fructus: quos res ei subiecta feret: singulis annis, sed ius percipiendi pensionem ex illius fructibus: prout bene notat Sotus in lib. sexto De iust. & iure, *quæst. 5. art. 1. concl. 5.* Itaque aduerte propositam conditionem intelligendam esse de re quæ in perpetuum perit, vel infructuosa est reddita. Omnium enim confessione, teste Leon. Lesio de iust. & iure lib. 2. cap. 22. n. 88 si res censui subiecta secundum nullam sui partem est absolute effecta infructifera, in perpetuum ea manet secundum se totam, & secundum omnes sui partes obligata pro tota pensione. Et ratio est *quam habet Molina in citata disput. 383. vers. Constat deinde*: quia emptor census nollit alioqui contractum sic celebrare: exponendo nimirum se discrimini, vt si res subiecta censui transiret ad diuersos possessores, cogeret ad singulis exigere partem census, cum magno suo labore, & non sine detrimento.

Postrema conditio est, vt in scio emptore census, dominium rei quæ censui subicitur, venditor non transferat in alium, à quo pensio soluenda, & ius minusque se iure soluat, alioqui enim fieret eidem emptori aperta iniuria, propter impedimentum & grauamen, quod subiret ad obtinendam solutionem sibi debitam. Quod ex Soto in sequen. art. 3. annotans Gregor. à Valen. 2. 2. *disput. 5. quæst. 22. puncto 7.* addit quod si venditor rem censui subiectam velit transferre in aliquem, à quo recepto possint recipi pensiones, is non videatur iure naturæ teneri ad consensum ab emptore petendum, cum nullum inde imminet ei periculum: nisi quidem pluribus diuisim vendatur; cum ex Nauarro in comment. De vsuris numer. 114. possit à quocumque illorum voluerit, exigere totam pensionem, quandoquidem consentaneum non est ex tali diuisione conditionem ipsius deteriorem fieri.

412.

DE IURE autem positio, plures iis conditiones requirit venditio censuum. Namque ex Extrauagantibus Martini V. & Calixti III. inter communes, tum de emptione & venditione, habentur octo, vt notatum est à Nauar. in citato commentario n. 72. reuocatur ad sex per Barth. Carranzam in summa Conciliorum post Concilium Floren. quarum prima est, vt res super quam census fundatur, sit fructifera, certa ac determinata. Secunda, vt eadem res tot habeat fructus quot respondeant pensioni annuæ soluendæ. Tertia, vt pereunte eadem re in toto, vel ex parte, pereat etiam census in toto vel ex parte pro rata. Quarta, vt pretium sit iustum. Quinta, vt semper sit liberum venditori census, eum redimere. Vltima, vt venditor ipse cogi non possit ad redimendum censum venditum. In quibus discutiendis non est necessarios immorari, quia exceptis iis quas diximus esse de iure naturæ, non sunt de necessitate seruandæ: cum, vt *in citato articulo Nauarrus, & c. are post eum expresse Lud. Molina in citato tract. 2. disput. 389. non longe ab initio*, Prædictorum Pontificum mens tantum fuerit approbare quosdam census, cum certis quibusdam conditionibus, de iure naturæ alioqui non necessariis, institutos, ac relos in iisdem ipsorum Extrauagantibus, non autem, prout aduertit Sotus in antememorato art. 1. sub si-

nem, exigere eiusmodi conditiones in omnibus censibus, ac condemnare de peccato, quotquot caruerint aliqua eorum.

EX BULLA vero Pij V. *relata à Nauar. in archi. cap. 137. sum. 24. & in memorato comment. n. 84.* habentur adhuc plures. Prima, vt census constituatur super re in mobili, ac certis finibus, & vt vocant confrontationibus designata. Secunda, vt sola illa res maneat illi censui subiecta. Tertia, vt pretium iustum detur: quæ est de iure naturali. Quarta, vt totum pretium simul soluatur. Quinta, vt venditor possit redimere censum, siue quoad totum, siue quoad partem, quoademque voluerit, non obstante quacumque prescriptione, aut pacto in contrarium. Sexta, vt venditor non obligetur ad redimendum. Septima, vt re censuali pereunte census pereat. Octaua, vt res censuali tantum reddat, quantum est census. *Quæ vtrique est de iure natural.* Nona vt pretium censu soluatur in pecunia numerata coram Notario, & testibus qui videant illam tradi. Decima, ne fiancicipatæ solutiones pensionum, neque in pactum deducantur: seu ne venditor cogatur soluere pensionem nisi pro rata temporis elapsi. Quæ conditio de iure naturali est; eaq; patet emptorem non posse dum pretium numerat detrabere pensionem primi anni per modum anticipatæ solutionis, nempe elapsa parte temporis, posse amplius exigere, quam pensionem illi parti respondentem. Vndecima, ne venditor census obligetur ad casus fortuitos, quia est contra naturam talis contractus, vt percipiantur fructus, quando nulli omnino sunt: secus vero si percipiantur aliqui, etiam pauci: ex illis enim emptori satisfaciendum est. Duodecima, ne factum restringens venditori facultatem alienandi rem censui subiectam; nec quidquam soluendi pro consensu, & facultate alienandi, facta ab emptore. Decimatercia, vt res subiecta censui vendenda sit, dominus census preferatur a iis: eique omnes rei venalis conditiones explicentur, & totus mensis in super expectetur. Decimaquarta, vt census non augeatur pensionibus non solutis, aut non soluendis: nec nouus statuatur, aut augeatur super eadem re, vel diuersa. Postrema, ne fiant pacta determinantia venditori solutionem oneris, ad quæ ipse de iure, & ex natura contractus non tenetur. Harum discussionem qui vult videre, poterit apud Lud. Molinam in eodem tractatu 2. *disput. 389. 390. 391. & 392.* & apud Ferdinandum Rebellum, De obligationibus iustitiæ lib. 10. *quæst. 6.*

Eam enim breuitatis studio omittere possumus, quoniam bulla eiusmodi obligat quidem quoad illa quæ continent iuris naturalis, quandoquidem talia neque non usu, neque contrario usu tolli possunt, ex Cap. finali. De consuetudine: quoad illa tamen quæ tantum sunt iuris positivi, non obligat eos apud quos eadem vsu recepta non est: immo potius est contrario vsu repudiata. Non vsu enim, aut contrarium vsu sufficere ad tollendam legis humanæ vim, habetur ex cit. cap. fin. & ex cap. In istis, dist. 4. Quæ de re Nauar. in citato comment. n. 106. & 107. Accedit quæ ea ipsa bulla nihil contineat, vnde sufficienter colligatur mentem Pontificis in alia ferenda, fuisse vt obligaret ante illius promulgationem, & receptionem in provincia. Neque probabile est prudentissimum Patrem instituisse perturbari alios Principes in sua iurisdictione temporali, aliam formam rationi minime repugnantem sequentes censibus constituendis. Accedit etiam, quod circa easdem conditiones vix occurrant difficultates. Eiusdem bullæ explanationem si quis optet, illam inueniet apud Nauar. in antea memorato comment. n. 84.

CÆTERVM circa formam vsitatam in his regionibus, occurrunt nonnulla eidem bullæ repugnare: quod census non in re certa sed indifferenter in omnibus bonis venditoris instituitur, & cautio fiduciosa exigatur, nec redimi possit per partes (nisi aliter conuentum sit) sed totus simul redimi debeat: eam nihilominus non esse de peccato propterea condemandam: nam vt secuti Nauarrum in sequen. n. 106. notant Gregor. à Valen. 2. 2. *disput. 5. quæst. 22. puncto 2. sub. fin. & Lud. Molina in citata disput. 392. sub. fin.* mens Pontificis non fuit declarare, iniquitatis vlturios illos reuera esse reos, qui in emptione census non seruarent omnes prædictas conditiones: sed ipsos esse præsumendos vlturios, quod pertinet ad forum externum: quandoquidem

in foro conscientia non est locus præsumptioni, quando veritas est et contraria: vt ibidem probat N. per Cap. Tua nos, De sponsalib. & Cap. Humana aures. 1. quæstio. 5. Itaque is qui seruat omnibus conditionibus de iure naturali necessitas ad iustitiam census, eum emerit, potest conscientia tutus esse ab usura: labe: etiam si alias ab eod. Pontifice positas omittat, & addat eis contrarias, dum modo non repugnantes iuri naturali: sicut non repugnant illæ, quas proposuimus. Nam posse ab aliquo licite vendi censum ex omnibus suis rebus, nullam certam determinando, ratio manifesta ostendit, quia vere habet ius percipiendi utilitatem ex omnibus rebus suis in determinate. Ergo potest illud idem vendere, prout docent Maior, Medina, Sorus, & Conrad. quos citat & sequitur Gregor. à Valen. in memorato puncto, vt se. Ter. sequitur.

Præterea iudicio omnium, contractus fideiussionis est licitus, sicut & alterius assicuratiõis. Ergo sicut aliis contractibus assicuratio per fideiussionem licite coniungi potest, poterit quoque eadem adiungi emptio census. Sicque iudicatum esse in disceptatione doctissimorum Theologorum habita Romæ se præsentem anno Domini 1581. tradit idem Gregor. in sequen. puncto 6. sub finem. Addens tamen rem esse periculofam, & ideo minime suadendam: Immo vero dissuadendam ne surrepat intento vsurario, qua intendas obligatum habere venditorem ad reddendum pretium a te acceptum, lucratis interea pensionibus non deducendis in sortem.

Postremo, pactum vt census redimi non possit nisi totus, non esse à ratione alienum postea docebimus, estque expressa doctrina Soti in lib. 6. De iust. & iure quæst. 5. art. 3. conclus. 4.

Dubia proposita questioni annexa.

Sunt quædam conditiones, cum quibus an licite census celebratur, dubitatur: vnde vt proposita quæstioni plene satisfiat, explicanda sunt sequentia dubia.

PRIVMVM EST. An licitus sit census vtriusque redimibilis, seu factus cum conditione, vt emptor ad illum redimendum possit cogere venditorē, sicut venditor potest cogere emptorē ad illum reuendendum? De qua re sententia est Soti in cit. ar. 3. conclus. 1. censum cum ea conditione esse vsurarium. Contrarium autē tenent Ioannes Maior, & Gabriel in 4. dist. 15. ille q. 43. & 44. in fine, & hic q. 12. ac Medina in Cod. De acquisitionibus per vsuram, quæst. vltima post medium, & Conrad. De contractibus quæst. 84. conclus. 5. in fine, & corol. 1. quos commemorat & sequitur Gregorius à Valent 2. 2. dist. 5. quæst. 21. puncto 6. col. 3. Addens in consultatione multorum Theologorum peritissimorum, habita Romæ anno Domini 1581. ad ipsum fuisse iudicatum probabile: pro quo & bonas rationes adfert. Sufficit autem nobis satis patere, quando census fuerit constitutus super rem certam, pereunte enim illa re antequam redimatur census, perit pariter & perditur tota summa capitalis: quod quidem fieri nequit in usura, in qua capitalis summa, semper est certa. Deinde quantumcumque eiusmodi census esset super omnia bona, id tamen non obstat quin sicut emptio cum pacto retrovendendi est licita, sic & emptio cum pacto redimendi, quando vtriusque pactum de mutuo consensu fuerit factum cum iusta compensatione oneris quod venditori in eo imponitur. Itaque obseruandum est, quia in tali contractu venditor oneratur, pretium in eodem debere augeri quantum requiritur ad tale onus compensandum: vt si in censu redimibili ex parte solius venditoris, iustum pretium sit ad rationem 8. vel 10. pro 100. in censu vtriusque redimibili, pretium iustum censatur ad rationem 5. vel 6. pro 100.

Ceterum merito Medina loco citato monet tale pactum minime suadendum esse in praxi propter scandali periculum, cum ipsum quandam usuræ speciem habeat, facileque sic incautos & lucri avidos per illud velare mutuum vsurarium. Adde, & esse plane dissuadendum, vbi lege prohibetur, vt in hac regione, in qua venditoribus tantum conceditur ius redimendi censum venditum: non autem emptoribus, in compellendi eos ad redimendum: quia talis lex obligat in conscientia, sicut cæteræ ciuiles legitima auctori-

ritate, ob publicum bonum rationabiliter laxa: ex communi doctrina tradita in præced. libro 13. tract. 4. tit. 1.

SECVNDVM DVBIVM EST. An licite fiat, quod passim empor census cogit venditorem vt præter rem censui suppositam, alia sua bona loco pignoris seu hypothecæ obliget, aut fideiussores sibi det? Ad quod respondendum est, licet posse varie fieri. Primo enim aliquando fit in hunc finem, vt si censui supposita pereat, ea bona loco illius obligata maneat, quodque est contra emptionis & venditionis, atque adeo emptionis naturam. Nam si res emptæ pereat, debet in damnum emptoris perire. Adde quod id perinde esset, ac si quis sub ea conditione domum emeret, vt quandoctumque rueret, venditor teneretur illam reedificare. Secundo fieri potest ad afferuationem rei emptæ, hoc sensu, vt si forte res censui supposita prius sit subiecta alteri censui, aut sit res aliena, res posteriore supposita teneat illius locum. In quem finem licet venditorem census obligare ad hypothecanda, seu danda in pignus alia sua bona, aut etiam subicienda censui, ne emptor aliqua fraude ab eodem venditore circumueniatur, siue rem ipsam censui subiectam vitando, siue alij censui illam subiciendo, siue per negligentiam sinendo eam perire. Tertio fieri potest ad euitanda damna, & pericula quæ emptor census potest incurere, ob non solutionem à venditore pensionem annuam: tuncque talis obligatio licite exigitur; quia nec est contra naturam census, nec contra prædictas bullas Martini V. & Iulij III. atque cuique contrahenti cum altero conceditur, se ab eò indemnem seruare. Aduerte obiter differre inter rem subiectam censui, & rem hypothecatam in censu, quod illa pereunte, census extinguatur; non item hac pereunte, sed tantum desinat esse securus. Item quod re censui subiecta transiente ad tertium, is debeat soluere pensionem annuam, quandoquidem res transiit cum suo onere seruare, & obligatiõibus, non autem transiente re hypothecata, cum non sit ea ex qua pensionem exigendi ius habetur, sicut est illa alia.

TERTIVM DVBIVM EST. An licite apponatur conditio qua venditor census teneatur intra quadriennium aliam rem nouam supponere obligatam censui; si que intra illud tempus id non faciat; emptor census habeat liberam facultatem repetendi id quod dedit in pretium census? Ad quod respondendum est, primo eam conditionem vbi est in vsu; fuisse introductam bono fide; nempe euitandas fraudes, quibus aliqui imponebant emptoribus censuum, subiciendo eisdem censibus res similibus oneribus iam subiectas, aut alienas, aut dubias; quæ quidem fraudes intra quadriennium detegi poterant ac solebant. Secundo; nunc quoque vbi similia pericula probabiliter timerentur, sicut solet maxime in iis contractibus, licite posse talem conditionem exigi: quia venditor iure naturali tenetur vendere rem tutam, certam, & sine villo vitio. Non posse autem vbi pericula non timerentur, cum sit contra naturam contractus, vt suæ res obligentur censui, si vna est reuera sufficiens.

QUARTVM DVBIVM EST. An licitus sit hic contractus. Sempronius debet suo famulo mille aureos nummos pro stipendiis seruitij ei præstiti; quos non potest facile & commode soltere; atque ne famulus ipsum infestet, compellendo statim soluere; eidem promittit annuam pensionem soluendam quousque prædictam summam mille aureorum tradiderit? Ad quod respondetur; talem contractum reduci posse ad censum constitutum super personam: qui nisi à lege ciuili, aut recepta consuetudine sit reprobatus; potest esse licitus, si debite fiat. Debet enim Sempronius esse liber ab obligatione soluendi mille, quandoquidem accepit ea in pretium census, alioqui erit mutuum, & per consequens contractus vsurarius. Debet etiam Sempronio ipso mortuo, talis census extinguui, & perire, nimirum pereunte re in qua erat constitutus; alioqui esset mutuum, inter cuius conditiones ponitur, vt ad hæredes debitoris obligatio illius transeat, quæ conditio non habet in censu personali locum.

QINTVM DVBIVM EST. An sit licitus contractus vitatus, quo in pretium census datur pecunia, quam emptori venditor alias debet. Ad quod respondetur, in foro conscientia, si fraus absit & dolus, censum ea ratione licite constitui, vt cum ex mutuo, vel alio iusto titulo debitam pecuniam soluere mihi non potes, inter nos conuenimus, vt in

417.

418.

419.

INAL
LIXIS
P
V

centum perpetuum illam habeas. Istud Navar. in Comment. De v. futis, num. 88. ex eo confirmat, quod si antequam tibi traderem pecuniam meam, potui ex ea emere a te censum, ratio non sit cur id mihi non concedatur postquam illius usum tibi liberum per aliquod tempus reliqui. Similiter cum vendo tibi domum, aut praedium, vel merces iusto pretio, sine fraude, vel dolo, & ex eodem pretio, quod non potes solvere, constituis mihi censum qualem vendes numerata tibi pecunia; talem quoque licite constitui, habetur ex eodem in sequenti num. 121. Et probatur, quia perinde est me tradere tibi domum valentem r. centum, ac me numerare de facto centum. Adde quod tunc virtute interveniant duo contractus, unus quo ego vendo tibi domum centum, alter quo emo a te censum quotannis solvendum, seu annuam pensionem pro centum, quae mihi solvere debebas in pretium domus a me tibi venditae.

420. **SEXTVM DVBIVM EST;** an licitus sit contractus, vt percunte re censui supposita maneat persona venditoris obligata ad solutionem pensionis annuae? Ad quod respondetur, non videri de felicitum, cum sensus sit per se constitutus; alius sit ab eo qui super persona constituitur; neque obligatio vnus inducat obligationem alterius, nisi speciali contrahentium consensu (id est, in locis in quibus census personalis est in usu) & remota omni fraude, numeratoque iusto pretio, quod vtrique eidem censui in vnum coniuncto, aequalitate, habita scilicet ratione, quod tam vnus, quam alter, sit onus vere aestimabile pretio. Vbi aduerte obiter ex Navar. in memorato Comment. num. 95. quod non solum census totus pereat perempta re, cui est impositus, sed etiam pars pro rata partis peremptae; quodque in hac re paria sint rem perire, & infructiferam fieri.

421. **SEPTIMVM DVBIVM EST;** an census constitutus super domum, aut molendinum quod plane corrui, cesset? Ad quod Navar. in eodem Comment. num. 118. respondet, cessare. Et ratio est, quia corrumpente fundamento, perit res in eo fundata; & percunte subiecto, perit accedens, quod in illo est. Quare & percunte re, perit illius fructus. Quod procedit etiam si domus aut molendinum denuo restauratur, quia restauratum, etiam si ex eadem materia, est iduersum a priore. Quamquam tamen si culpa venditoris res censui subiecta perierit, is tenebitur, vel pretium census emptori restituere, vel nouum censum super restauratam, aut aliam rem constituere.

422. **OCTAVVM DVBIVM EST;** an census super re non idonea, nempe alijs oneribus in minus satis subiecta, vel fictitia, constitutus valeat? Ad quod in eodem num. 118. Navar. respondet, non valere, quia illud re ipsa in mutuo nihil differret, quo volentes ad usuram dare, facile vterentur; constituentes censum super praedia mutuatarij imaginaria, vel aliena. Vnde etiam fit, vt non possit census constitui super re (sive sit magni pretij, vt in magnificum praedium, sive non) cuius fructus non possint aequare annuam pensionem, quia ex ea parum naturam haberet mutui, essetque usurarius. Nam, vt recte argumentatur Navar. in preced. num. 79. qui emit censum super praedium quod non est aut non tantos proventus adfert, quantus est ipse census, perinde committit usuram, atque is qui emit praedia, aut pecora, quae alter non habet, aut plura quam habet, & eidem alteri illa locat pro annua pensione. Quod etiam docet Syluester usura 2. quaestione 6.

Nota autem ex eodem Navar. in cit. num. 118. quod si quis censum antedicto modo constitutum emisset, totaque fraus esset ex parte venditoris, acceptam bona fide annuam pensionem is non teneatur restituere, possitque venditorem ipsum compellere ad restitutionem pretij, quod ei pro tali censu soluit. Ad quod facit quod ex lege Iulianus, ff. De actionibus empti, venditor celans vitia rei venditae, teneatur emptori ad interesse. Non possit autem compellere ad solutionem futuram pensionis annuae, ad quam non est ei quaesitum ius, quod in tali re constitui non potuit. Sin autem fraus esset quoque ex parte emptoris; utpote qui sciuerit, vel suspicatus sit defectum, imputabitur ei totum interesse, cui iens, & volens se subiecerit, ex lege Si fundum, Cod. De euictione.

423. **NONVM DVBIVM EST;** an licita sit constitutio census, facta auctoritate iudicis condennantis vnam partem

ad soluendum mensuram, vel annuum censum, donec mille soluat? De hoc Navar. in eodem Comment. De futis, nu. 99. rationes: vtramque partem adfert, & tandem concludit, Deo, & quoad forum conscientiae illicitam esse constitutionem, si mens iudicis, & partis victricis fuit, vt altera pars obligaretur ad solutionem census annui pro vsu pecuniae ad quam soluendam condemnatur, quia id usurarium est. Non autem si mens fuit obligare ad soluendam eandem pensionem tanquam interesse, aut in penam contumaciae; & reuera in non soluendo, inueniatur interesse, aut contumacia.

DECIMVM DVBIVM EST; num census possit redimi ex parte; ita nimirum, vt emptor obligetur in conscientia accipere quod ei offertur in redemptionem partis census; an vero possit reculare redemptionem, nisi pretium totum simul ei reddatur; vt si hoc sit centum aureorum, & offeratur decem in redemptionem decimae partis. Ad quod Navar. in eod. Comment. num. 95. & 101. simpliciter respondet, posse libere in totum, & ex parte censum redimi. Sed melius est cum distinctione dicere. Primo, posse in censu apponi pactum, vt non redimatur per partes, sed totum simul. Secundo, etiam licite apponi posse pactum, vt non redimatur nisi per partes certa magna quantitate; non autem per minimas, quia emptor inde sentire potest graue damnum. Nam si centum quae dedit, cogatur recipere per decem, & decem, aut alias minutas partes, non erit ei integrum emere similem censum, sicut possit si centum ei simul restituerentur, quod est onus graue, ac damnosum. Terio, si pactum apponatur, vt census tantum redimatur restituto simul toto pretio, ipsum esse seruandum in conscientia, quia & est de communi consensu initum, & de se licitum, vt patet ex eo, quod pactum retrouendendi ita fieri solet, vt res tota simul reuendatur, sicut tota simul empti fuit. Quarto, quando nullum adiectum est pactum, tunc emptorem non cogi in conscientia acceptare pretium redemptionis per partes, praesertim minimas, quia in eo damnum & onus sentiret. Quinto, si ex partium consensu appositum sit pactum, vt census per partes redimi possit, tunc posse emptorem cogi vt acceptet redemptionem per partes. Nec enim illicitum est tale pactum ipsumque supponitur esse de communi partium consensu initum.

CAPVT XXXII.

De modis quibus diuiditur census, ac de illius iusto pretio.

SVMMARIVM.

- 425 Quinque varij modi quibus census diuiditur.
- 426 Sententia negantium censum realem esse licitum.
- 427 Contrariam tenendam esse probatur.
- 428 Solui potest census ex al. is fructibus quam rei in qua constituitur.
- 429 Solutio census a securari potest in ordine ad casus fortuitos.
- 430 Duplex census personalis.
- 431 Difficultas, an census personalis sit licitus, explicatur distinctione.
- 432 Ad iustum pretium census non requiritur, vt quantitas summa pensionum, sit illi aequalis.
- 433 Quodnam sit iustum census pretium.
- 434 De pretio redemptionis census.
- 435 De pretio census constituti ad certum annorum numerum.
- 436 De iusto pretio census personalis perpetui.
- 437 De iusto pretio census vitalitij.

QUESTIO III.

Quod duplex sit Censui.

QVINQUE modis diuidi potest census. Primo, ratione modi quo constituitur, in reuerentium & configurationum. Ille est qui quis rem suam, v.g. praedium, vel domum dat alteri, translato illius dominio, tam directo, quam vtili, reseruando sibi certam pensionem quotannis soluendam. Qui circa res temporales non annexas spiritualibus raro est in vltis

REG
 PR
 EDIC
 E